

Jubileum 25 výročí zahájení pravidelných konferencí věnovaných problematice nemocniční hygieny a epidemiologie v ČR

Vladimír Bencko

Ústav hygieny a epidemiologie 1.LFUK a VFN v Praze

Naše čtvrt stoleté jubileum je příležitostí zastavit se a krátce se zamyslet nad současnou situací i cestou kterou jsme prošli. Příliš dlouho probíhající restrukturalizace zdravotnictví nebyla a zřejmě ani nemohla být bezbolestným procesem a jeho liberální model respektující principy trhu se rodil postupně. Přerod pacienta na klienta s možností volby, s respektem k principu informovaného souhlasu a současně akcelerujícím pokrokem moderní medicíny přinášel rostoucí požadavky na léčbu spolu se sofistikovanými diagnostickými metodami a také nároky na objem i kvalitu ošetrovatelské péče.

Historie nemocniční hygieny a epidemiologie se datuje hluboko do první poloviny 19. století. Pokud přijmeme jako definici, že hygienou nemocnic rozumíme obor systematicky uplatňující hygienické a epidemiologické principy v péči o nemocné v konkrétních podmínkách zdravotnického zařízení, je třeba hledat historické kořeny již v 19. století ve spojení se jmény Ignaze Semmelweisse, Florence Nightingale, Josepha Listera, Roberta Kocha, Louise Pasteura a mnoho dalších. Ve 20. století byl spojen vývoj nemocniční hygieny v této zemi s rozvojem československého zdravotnictví. Lze jej snadno sledovat, a to zejména v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století. Po čtyři desetiletí Lékařská fakulta hygienická UK v Praze (dnešní 3. lékařská fakulta UK), a od té doby existující síť krajských a okresních hygienických stanic zřízená v roce 1954 byly zdrojem „mladé krve“ i v oboru nemocniční hygieny, která následně získala specializované kvalifikační stupně v oborech hygieny a epidemiologie v rámci systému před - a navazujícího postgraduálního vzdělávání.

Před více než čtvrt stoletím v roce 1991 se skupina několika málo desítek odborníků pracujících jako nemocniční hygienici setkala v posluchárně Ústavu hygieny a epidemiologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze na semináři zaměřeném na aktuální problémy nemocniční hygieny a epidemiologie. Jejich cílem bylo diskutovat naléhavá zadání, která vznikla v důsledku změn v politickém systému v ČR a zřídit odbornou společnost, která by mohla reagovat na potřeby systému zdravotní péče v oblasti nemocniční hygieny. Účastníci

semináře zvolili stálý výbor na čele s MUDr. Vilmou Benešovou a seminář se stal inauguračním setkáním Společnosti nemocniční hygieny (SNH) se strategickým cílem stát se jednou z odborných společností ČLS JEP. Na začátku se společnost měla několik málo desítek členů, zatímco po 10 letech činnosti vzrostl počet členů několikanásobně. Krátce po svém vzniku, s rostoucím počtem členů společnosti, prostor v posluchárně Ústavu hygieny a epidemiologie LF UK byl příliš malý a proto semináře byly převedeny do větších konferenčních prostor Nemocnice na Homolce, která byla pracovištěm tehdejší předsedkyně SNH a s ní spolupracující RNDr. Jelenou Paříkovou. Od roku 1993 se výroční konference konaly zde v Brně. O uskutečnění první výroční konference SNH se významně zasloužil MUDr. Josef Bureš. V následujících řádce let se obětavě ujala organizace výročních konferencí MUDr. Majka Kolářová, CSc. v rámci aktivit pro Fakultní nemocnici Bohunice. V roce 1999 se Společnost stala členem Mezinárodního sdružení pro prevenci infekcí (International Federation of Infections Control). V následujícím roce 2010 již pod vedením kolegyně Kolářové se naše společnost pod modifikovaným názvem Společnost nemocniční epidemiologie a hygieny (SNEH) stala organizační složkou ČSL JEP. V roce 2011 se uskutečnily 1. volby do výboru společnosti a její revizní komise, předsedkyní byla zvolena opět kolegyně Kolářová. Další volby proběhly v roce 2014 a předsedou byl zvolen MUDr. Pavel Totušek, v té době náměstek ředitele IKEM, který i po letošních volbách zůstává předsedou výboru SNEH ČSL JEP.

Vedle výročních konferencí v Brně jsme v létech 2003 a 2006 pořádali mezinárodní konference, první z nich věnovanou 10. výročí založení SNH. Byla zaměřena na téma Kvalita vnitřního prostředí v nemocnicích. Získali jsme mezinárodní podporu, kterou poskytly the International Society for the Built Environment a the 'Royal Society for the Promotion of Health' (Mezinárodní společnost zabývající se prostředím budov a Královská společnost pro podporu zdraví), obě sídlící ve Velké Británii). Konference se konala pod záštitou Hlavního hygienika ČR a připomněla i 50. výročí založení hygienické služby v bývalé ČSR. Program konference byl navržen tak, aby odrážel složitost celého problému hygieny nemocnic a poukázal na potřebu interdisciplinární spolupráce. Například hygienik/epidemiolog může mít spor, nebo nedorozumění s mikrobiologem nebo architektem a libovolným počtem členů jiných profesních skupin. Druhá mezinárodní konference na stejném principu a se stejnou

podporou proběhla ještě v roce 2006. Dodnes mi je líto, že z technických důvodů slibně započatá série nepokračovala.

Od samého začátku SNEH, stejně jako její předchůdce SNH sleduje několik cílů. Mezi ně patří přinášení nových informací, sdílení praktických zkušeností a podpora zavádění nových technologií a výrobků do zdravotnictví s cílem přispět k růstu odborných znalostí svých členů. Kromě toho Společnost iniciovala vytvoření formálních i neformálních týmů odborníků specializovaných v různých hygienických i klinických oborech, kteří mohou řešit aktuální problémy nemocniční hygieny: problematiku dezinfekce, sterilizace a na nozokomiální infekce. Byla zřízena spolupráce s dalšími specializovanými společnostmi a skupinami, se specialisty v oblasti zdravotnické techniky a projektanty zdravotnických zařízení. Dnes jsou členy Společnosti lékaři hygienici, epidemiologové, mikrobiologové, techničtí a zdravotničtí pracovníci, zejména zdravotní sestry a pracovníci laboratoří nemocnic.

Podpora ze strany řady výrobců a distributorů působících v oblasti zdravotní péče je samozřejmě vítanou pomocí, protože tito sponzorovali všechny naše odborné akce nejen finančně ale i prostřednictvím pomoci s organizačním zajištěním pořádaných akcí. Zvláště příjemná je však skutečnost, že podpora vzdělávacích akcí nedávno překonala dřívější komerční důraz. To neovlivnilo komerční vstupy, jejich zájem je zcela legitimní.

Kromě toho nesmí být zapomenuta spolupráce pracovníků Státního zdravotního ústavu v Praze, ani teritoriální orgány hygienické služby. Zatímco původním centrem činnosti společnosti byla Praha, došlo k rychlé expanzi, neboť vznikly týmy aktivních spolupracovníků v Brně, Č. Budějovicích, Ústí nad Labem a na severu Moravy.

Palčivé otázky nemocniční epidemiologie a hygieny jsou a budou komplikovány obecně zhoršující se úrovní imunity ve stále starší populaci nemocných. Poroste již opakovaně zmíněný problém nemocničních infekcí způsobených rezistentními patogeny. Lze očekávat problém nozokomiálních infekcí a růstu rezistence v nemocničních i komunitních kmenech MRSA, VRSA a dalších mikrobiálních kmenech, co bude dalším multidisciplinárním problémem, vyžadujícím systematické řešení. V neposlední řadě bude brzy nutné přijmout a provést integraci některých nových legislativních opatření a norem. Osobně např. doufám v perspektivní prosazení principu neziskových univerzitních nemocnic.

Naše letošní jubilejní konference připomínající čtvrtstoletí existence každoročních výročních konferencí pokrývá širokou škálu významných problémů v oblasti hygieny nemocnic, zásadního významu i z mezinárodní perspektivy. A co je nejdůležitější, různé přednášky upozorní na nutnost a užitek z výměny praktických zkušeností v předmětné oblasti.

ZÁVĚR: Oblast nemocniční hygieny a epidemiologie vyžaduje interdisciplinární spolupráci a jejím základním předpokladem úspěšnosti je bezbariérová spolupráce nemocničního epidemiologa/hygienika s klinickým mikrobiologem a klinickými pracovníky. Zejména to platí v oblasti snah o prevenci nozokomiálních nákaz způsobených patogeny rezistentními k antibiotikům. Nezbytná naděje na podporu našich snah o prevenci výskytu nemocničních infekcí ze strany managementu nemocnic se opírá o naději, že jejich výskyt bude významnou položkou hodnocení kvality poskytované zdravotní péče příslušné nemocnice.

Adresa pro korespondenci:

Prof. MUDr. Vladimír Bencko, DrSc.

Ústav hygieny a epidemiologie 1.LF UK

120 00 PRAHA 2. Studničkova 7

vladimir.bencko@lf1.cuni.cz